

Erik Christensen

Oplæg til seminaret i Thy i Projekt Bæredygtig Økonomi den 9.4.2011

Basisindkomst – en videreudvikling af velfærdssamfundet

I: Hvad er en ubetinget basisindkomst?

Det er en ret til en indkomst på et beskedent niveau, hvilket vil sige et sted mellem folkepension og arbejdsløshedsunderstøttelse. Derfor navnet basisindkomst. Den er for alle individer (statsborgere eller mennesker med permanent ophold i en stat). At den er ubetinget betyder, at den tildeles alle uafhængig af indkomst og formue i modsætning til en række sociale ydelser, der tildeles efter behov eller opnås ved optjening. Det indebærer også, at der til en ubetinget basisindkomst ikke tilknyttet er nogen rådighedspligt eller aktiveringspligt som der i dag er det ved arbejdsløshedsdagpenge og kontanthjælp.

II: Hvorfor en ubetinget basisindkomst?

Den konkrete problembeskrivelse og begrundelse: Klassesamfundet

Vi lever i et hierarkisk klassesamfund med et permanent arbejdsfordeling- og arbejdsløshedsproblem med tilhørende klientgørelsesproblemer. En basisindkomst vil delvis kunne løse disse problemer og skabe større retfærdighed.

Det nuværende samfund er domineret af lønarbejde. Øverst i dette nye klassesamfund befinder sig dem, der har et sikkert lønarbejde og aldrig oplever arbejdsløshed. Nederst befinder sig en relativ stor gruppe uden for arbejdsmarkedet, fordi de midlertidigt eller permanent ikke kan bruges på det normale arbejdsmarked. De får derfor forskellige former for overførselsindkomster. I de sidste 25 år har der konstant været ca. 25 % af de 18-66 årige uden for arbejdstyrken, der får sociale ydelser (ca. 800.000 helårsmodtagere). Man har lavet arbejdsmarkedsreformer, socialreformer og der har været højkonjunktur. Men ingen indgreb har hjulpet, der er kun blevet flyttet lidt rundt mellem de forskellige overførselsindkomstmodtagere. Blandt dem findes en særlig underklasse af flygtninge og indvandrere, som befinder sig på en lavere social ydelse end etniske danskere (starthjælp og

indtrokutionsydelse). Reglerne for modtagelse af sociale ydelser bliver stadig mere indviklede. Staten stiller i stigende grad specifikke krav til modtagernes livsform og adfærd som betingelse for modtagelse. Det skaber retssikkerhedsproblemer og klientgørelsesproblemer.

Den mere generelle problembeskrivelse og begrundelse: Videreudvikling af demokratiet

Vi har et politisk demokrati og en vis form for et socialt demokrati i form af en ret til sociale ydelser, hvis man ikke kan forsøge sig selv. Men der hersker, som ovenfor beskrevet alligevel stor ulighed på det økonomiske og arbejdsmarkedsmæssige område. Selvom vi har politisk demokrati lever vi i et **lønarbejdssamfund**, og ikke i et rigtig **demokratisk borgersamfund**.

Indførelsen af en ubetinget basisindkomst kan ses som en ny fase i medborgerskabets historie, som en nødvendig videreudvikling af demokratiet. I demokratiets første fase blev de civile rettigheder skabt (i det 18. århundrede), i den anden fase de politiske rettigheder (i det 19. århundrede), og i den tredje fase de sociale rettigheder (i det 20. århundrede). Basisindkomst kan ses som skabelsen af den første reelle økonomiske rettighed, en basisrettighed (i det 21. århundrede). At en ubetinget basisindkomst er en basisrettighed betyder, at den er en forudsætning for udøvelsen af de øvrige rettigheder. Basisindkomst gør den faktiske udnyttelse af disse rettigheder mere lige.

III: Basisindkomstens effekter

Basisindkomstens konkrete fordele:

Basisindkomst vil skabe større fleksibilitet og frihed på arbejdsmarkedet og medvirke til at fordele lønarbejdet bedre. Den såkaldte "fattigdomsfælde", dvs. det at mindstelønnen er lavere end dagpengesatsen, vil ikke længere udgøre noget problem, da det, man tjener, ikke vil blive modregnet i basisindkomsten. Det vil altid kunne betale sig at arbejde. Basisindkomst vil derfor motivere til at påtage sig erhvervsarbejde, men også give bedre mulighed for at starte selvstændig virksomhed.

Basisindkomst vil sikre den enkelte et eksistensminimum uden bureaukrati, "kassetænkning" og klientgørelse. Den vil derved frisætte borgerne fra tvungen deltagelse i aktivering, uddannelse og jobtræning, og gøre unge under uddannelse mindre afhængig af erhvervsarbejde.

Basisindkomst vil endelig styrke det civile samfund, fordi det vil give frihed til helt eller delvis at fravælge betalt arbejde. Det vil skabe større rum for familien, for kunstnerisk aktivitet, for omsorgs- og miljøarbejde i lokalsamfund og for den generelle deltagelse i demokratiet. Samtidig vil basisindkomsten sikre individet mod en ufrivillig afhængighed af andre konkrete personer i det sociale netværk, det indgår i, og dermed sikre ligeværdighed og respekt som det bærende i de mellem menneskelige forhold.

Basisindkomsten generelle fordele:

Den skaber en frihed i forhold til markedet: **Sætter grænser for varegørelsen af arbejdskraften.**

Den skaber en frihed i forhold til staten: **Sætter grænser for klientgørelsen.** Den skaber en frihed i forhold til familien: **Sætter grænser for familieafhængigheden.**

IV: Indvendinger imod en ubetinget basisindkomst

To grundlæggende moralske normer bliver ofte brugt imod en ubetinget basisindkomst. Det siges, at en basisindkomst bryder med normen: ***Man må yde for at nyde***, og normen: ***Med rettigheder følger pligter***. Med en ret til en ubetinget basisindkomst får man en indkomst uden at yde noget (arbejde, aktivering til gavn for samfundet) til gengæld og får dermed en ret til en indkomst uden en modsvarende pligt til arbejde eller aktivering.

Et svar på disse indvendinger er, at de to moralske normer bliver brudt i det nuværende samfund, ved at jordejere og banker i dag får arbejdsfri indtægter, fordi vi i dag ikke har en fuld grundskyld og giver de private banker giver den største del af gevinsten ved pengeskabelsen (seignorage). Det ville være mere retfærdigt, hvis samfundet opkrævede de arbejdsfri værdistigninger ved en fuld grundskyld og en offentlig pengeskabelse og herudfra finansierede en ubetinget basisindkomst til alle. Det er mere retfærdigt, at alle får del i samfundsskabte værdistigninger end en lille gruppe.

En anden ofte fremført indvending imod en ubetinget basisindkomst er, at det er der ikke råd til, fordi det vil føre til en alt for høj skatteprocent. Beregninger viser, at en basisindkomst ville kunne gennemføres ved indførelsen af en negativ skat uden en skatteforhøjelse. Men det bedste svar ville være, at det kunne ske ved en omlægning af skattesystemet, hvor en fuld grundskyld indtager en

central plads. Det ville kunne vise, at der er råd til en sådan reform, uden at det vil betyde forhøjelser af indkomstskatten. En skatteomlægning vil tværtimod betyde lettelser af indkomstskatten.

Ofte fremføres det imod en basisindkomst, at det vil betyde, at mange vil holde op med at arbejde, hvilket vil være skadelig for den økonomiske vækst. Det er usikkert, hvorledes en basisindkomst vil ændre arbejdsmarkedsfrekvensen. Nogle vil trække sig ud af arbejdsmarkedet, mens andre vil tage lønarbejde, fordi det bliver lettere. Men der er ikke noget der tyder på, at en basisindkomst vil betyde en væsentlig reduktion i arbejdsmarkedsfrekvensen, fordi danskernes arbejds motivation er blandt de højeste i Europa.

Endelig fremføres det imod en basisindkomst, at et sådant system vil være skadeligt for samfundsmoralen og sammenholdet i samfundet, fordi man kunne frygte, at nogle basisindkomstmodtagere mere eller mindre frivilligt permanent vil blive udelukket fra arbejdsmarkedet, at der derved vil kunne blive dannet skadelige subkulturer, samt at nogle ungdomsgrupper vil kunne få en dårlig arbejdsmarkeds- og uddannelsesmoral, fordi tvangen til arbejde og uddannelse.

Det kan være svært helt at tilbagevise disse indvendinger. Men indvendingen, om at nogle vil blive permanent udelukket fra arbejdsmarkedet, forekommer ejendommelig, i betragtning af at det jo netop er tilfældet med det bestående system. For at undgå en permanent udelukkelse fra arbejdsmarkedet kunne man tænke sig, at man samtidig med at sikre en ret til en basisindkomst kunne sikre alle retten til nogle timers lønarbejde på det etablerede arbejdsmarked.

At der fremtidens samfund kan opstå skadelige subkulturer og problemer med unges uddannelsesmoral bør ikke løses ved at fratage nogle muligheden for en ubetinget basisindkomst. Et basisindkomsts system bygger på en tro på menneskets frihed og en afstandtagen fra brugen af tvang som det bedste middel til at løse kulturelle og moralske problemer.